

Προς: Το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής
(Υπ' όψιν κ. Γραμμένου Ν.)

Κοιν: Υπουργείο Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης & Κοινωνικής Αλληλεγγύης
Υπουργείο Παιδείας, Έρευνας & Θρησκευμάτων
Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης
Γραφεία Τύπου πολιτικών κομμάτων

Αθήνα, 28/3/2018

ΘΕΜΑ: «Σχετικά με την πρόσκληση του ΙΕΠ για την κατάθεση τεκμηριωμένων προτάσεων από θεσμικούς φορείς της επαγγελματικής και επιστημονικής κοινότητας όσον αφορά στις κατευθύνσεις αναβάθμισης της επαγγελματικής εκπαίδευσης.»

Αξιότιμοι κύριοι.

Η Ένωση Πληροφορικών Ελλάδας (ΕΠΕ), σας ευχαριστεί για την πρόσκλησή σας, να συμμετάσχουμε στην κατάθεση τεκμηριωμένης πρότασης για την επαγγελματική εκπαίδευση, ως βασικό πυλώνα της αναπτυξιακής πολιτικής της χώρας. Ως Επιστημονική Ένωση έχουμε στηρίξει κάθε αναπτυξιακή πολιτική στη χώρα μας, με σκοπό τόσο την Εθνική όσο και την Κοινωνική ανάδειξη θετικών πρακτικών και πρωτοβουλιών.

Καταθέτουμε στην κοινωνία το ιδιαίτερο ενδιαφέρον μας όσο αφορά στην Επαγγελματική Εκπαίδευση και Κατάρτιση (ΕΕΚ)· έναν χώρο στον οποίο πολλά από τα μέλη μας έχουν ενταχθεί ως στελέχη υποστηρίζοντας τον συγκεκριμένο θεσμό με το έργο τους. Για τη διαμόρφωση της παρούσας πρότασης συνυπολογίσαμε όχι μόνο την ανάπτυξη της χώρας, αλλά και τη συμμόρφωση με τους αναπτυξιακούς στόχους και θέσεις που έχει καταρτίσει μέσω των αρμόδιων οργάνων της, τόσο η Ευρωπαϊκή Κοινότητα όσο και οι διάφορες οργανώσεις που σχετίζονται με την επαγγελματική εκπαίδευση.

Πιο συγκεκριμένα λαμβάνοντας υπόψη:

- ⑩ Τα αποτελέσματα των ποιοτικών προσεγγίσεων για την ανάπτυξη της ΕΕΚ, όπως αυτά

εκφράζονται στο σχεδιασμό 2010-2015.

- ⑩ Τις προτεραιότητες, που τέθηκαν το 2015 στη συνάντηση στη Ρίγα της Λετονίας, για την πενταετία 2015 με 2020 με βασική αυτή της προώθησης των μεθόδων εκπαίδευσης στο χώρο εργασίας (Work Based Learning Methods) και πιο συγκεκριμένα στην μαθητεία (apprenticeship) ως βασική μέθοδο εκπαίδευσης στο χώρο εργασίας, αλλά και την ποιοτική πιστοποιημένη παροχή επαγγελματικής κατάρτισης.
- ⑩ Τα όσα κατέδειξε (2018) η «*Ευρωπαϊκή Εβδομάδα Επαγγελματικών Δεξιοτήτων*», αναγνωρίζοντας την επιλογή των σπουδών της ΕΕΚ ως «μια έξυπνη επιλογή, που οδηγεί στην αριστεία στην εκπαίδευση, σε θέσεις εργασίας υψηλής ποιότητας και σε μεγαλύτερη απασχολησιμότητα».
- ⑩ Τα όσα αναφέρονται σε διάφορες επιστημονικές εργασίες για την προσφορά της εκπαίδευσης στο χώρο εργασίας στους ίδιους τους εκπαιδευόμενους (ενδεικτικά στις εργασίες των Baker, Peach & Cathcart, 2017· Colley, Hodgkinson & Malcolm, 2002· Pylväs, Nokelainen & Rintala, 2018, Poortman, Illeris & Nieuwenhuis, 2011· Clouder, 2009· Hughes, 2001· Stephenson & Saxton, 2005 κλπ) αλλά και τις εκθέσεις της Παγκόσμιας Τράπεζας.
- ⑩ Τη δήλωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τη διασφάλιση της ποιότητας της μαθητείας το 2017 και τις προτάσεις του Συμβουλίου της Ευρώπης για τη διασφάλιση αυτής της ποιότητας, το 2018.
- ⑩ Τις θέσεις του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου για τη διασφάλιση της ποιότητας της μαθητείας, το 2017
- ⑩ Τις είκοσι (20) σταθερές για την ποιότητα της μαθητείας όπως έχουν θεσπιστεί από το Ευρωπαϊκό Συνδικάτο Εργατικών Σωματείο (European Trade Union, 2015)
- ⑩ Την ελληνική νομοθεσία για το Πλαίσιο Ποιότητας της Μαθητείας όπως αυτό αναλύεται στην Κοινή Υπουργική Απόφαση 26385/2017
- ⑩ Τα όσα ισχύουν για την αξιολόγηση των προγραμμάτων Εκπαίδευσης Ενηλίκων (Καραλής, 2005), τα κίνητρα και τα εμπόδια στη συμμετοχή ενηλίκων σε προγράμματα εκπαίδευσης (Καραλής, 2018).

Συντάξαμε λοιπόν και σας κοινοποιούμε την ακόλουθη θέση της Ε.Π.Ε.

Η μαθητεία ως θεσμός σήμερα στα ΕΠΑΛ (και όχι μόνο) παρουσιάζει δυσλειτουργίες και δομικές παρεκκλίσεις από τα κοινοτικά ποιοτικά επίπεδα. Οι παρεκκλίσεις αυτές παρουσιάζονται τόσο στον τρόπο εκπόνησης της Μαθητείας όσο και στην εκπαιδευτική υποστήριξη του θεσμού αυτού.

Συγκεκριμένα:

Οι εκπαιδευόμενοι, που μετέχουν της εκπαίδευσης αυτής, είναι συνήθως ενήλικες (ως απόφοιτοι ΕΠΑΛ) και δεν μπορούν να αντιμετωπίζονται ως μαθητές δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Τόσο οι εκπαιδευτές όσο και οι επόπτες δεν έχουν ούτε την απαραίτητη επαγγελματική κατάρτιση, ούτε την εμπειρία για να υποστηρίξουν αυτήν την μέθοδο εκπαίδευσης.

Οι περισσότεροι -για λόγους που δεν είναι του παρόντος να αναπτύξουμε- απέχουν πολλά χρόνια από την αγορά εργασίας, οπότε **και** για αυτόν τον λόγο δεν έχουν την απαιτούμενη εκσυγχρονισμένη γνώση τόσο ως προς το πώς λειτουργεί η αγορά εργασίας όσο και για τις απαιτήσεις που αυτή έχει. Θεωρούμε ότι η Μαθητεία είναι περισσότερο συνυφασμένη με τη **κατάρτιση** τομέας ο οποίος καλύπτεται από τα Ινστιτούτα Επαγγελματικής Κατάρτισης βελτιωνόμενος συνεχώς, ειδικά μετά την υιοθέτηση των Ευρωπαϊκών Οδηγιών από τα εν λόγω σχετικά με την ποιοτική επαγγελματική Κατάρτιση.

Επίσης, παρατηρούνται πολλές αντιδράσεις από τους εκπαιδευτικούς των ΕΠΑΛ ως προς την εφαρμογή του προγράμματος της μαθητείας, με αποτέλεσμα να ακυρώνεται ο θεσμός κατά την εφαρμογή του ή να επιδιώκεται στην πράξη η κατάργησή του. Είναι ενδεικτικό ότι οι οργανώσεις των εκπαιδευτικών καταδικάζουν το ρόλο του επόπτη εκπαιδευτικού, τον οποίο εμείς κρίνουμε ως σημαντικό ως προς τη διασφάλιση της ποιότητας της εκπαίδευσης στο φορέα υποδοχής του εκπαιδευόμενου.

Παράλληλα, ο θεσμός της μαθητείας -όπως εφαρμόζεται στα ΕΠΑΛ- υποσκελίζει το ρόλο και τη θέση των ΙΕΚ στην ελληνική κοινωνία. Η ισότιμη αναγνώριση των αποφοίτων της μαθητείας των ΙΕΚ με τους αντίστοιχους αποφοίτους της μαθητείας των ΕΠΑΛ, δεν ανταποκρίνεται ρεαλιστικά στην πραγματικότητα της παρεχόμενης εκπαίδευσής τους, ούτε στην επαγγελματική εξειδίκευση που προσφέρεται στους δύο αυτούς διακριτούς «πυλώνες» της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης (ΕΕΚ). Θα ήταν λοιπόν σημαντικό, ο θεσμός της μαθητείας να υποστηριχθεί και να υλοποιηθεί πλήρως από τα ΙΕΚ, τόσο για τους αποφοίτους ΕΠΑΛ όσο και γι' αυτούς των ΙΕΚ, με κεντρικό σχεδιασμό, σωστό πλαίσιο λειτουργίας, διασύνδεση με τους φορείς και την αγορά εργασίας, την επιλογή του προσωπικού με σημαντικά κριτήρια για το θεσμό.

Η μαθητεία θα πρέπει να γίνεται σε συνεργασία **και** με επιχειρήσεις του ιδιωτικού τομέα, με την ύπαρξη ειδικά εκπαιδευμένου μέντορα που θα καθοδηγεί τους νέους στην εργασία τους, θα τους υποστηρίζει και θα τους ενθαρρύνει, ώστε να καταστούν αποτελεσματικοί στην επαγγελματική τους διαδρομή. Στο σημείο αυτό να ξεκαθαρίσουμε ότι θεωρούμε εξαιρετικά σημαντικό ο κάθε μέντορας να μην περιορίζεται στην καθοδήγηση των εκπαιδευομένων σε συγκεκριμένες *δεξιότητες* (skills) με μόνο κριτήριο τις τρέχουσες ανάγκες του Οργανισμού που

υπηρετεί, αλλά αντιθέτως να προσπαθεί για την όσο πιο σφαιρική κατάρτιση των τελευταίων. Π.χ. Για να δώσουμε ένα παράδειγμα απ' τον χώρο μας (Πληροφορική), σκοπός δεν πρέπει να είναι ο μαθητευόμενος να μάθει τη γλώσσα Python ή την Ruby, αλλά βασικές αρχές αντικειμενοστραφούς προγραμματισμού στην πράξη.

Επιπλέον, παρατηρούμε ότι η εφαρμογή της μαθητείας γίνεται μάλλον αποσπασματικά με στόχο μόνο την κάλυψη αναγκών στο δημόσιο τομέα. Εξάγουμε αυτό το συμπέρασμα απ' το γεγονός ότι η πλειοψηφία των μαθητευομένων απασχολείται σήμερα κυρίως σε φορείς του στενότερου ή/και ευρύτερου δημόσιου τομέα (ΔΕΚΟ, ΟΤΑ κ.τ.ό.)

Μέσα από την ενδυνάμωση της μαθητείας από έναν μόνο θεσμό, είναι πιο συγκεντρωμένη η δυναμική της υποστήριξης της πραγμάτωσής της. Αρκεί ο φορέας υλοποίησης να μπορεί να ανταποκριθεί άριστα στην επαγγελματική κατάρτιση ενηλίκων, να έχει τις απαραίτητες υποδομές και να έχει παρουσία σε κάθε, τουλάχιστον, κεντρική πόλη της Ελλάδας όπως γίνεται με τα ΙΕΚ. Σημαντικότερο φυσικά είναι οι μαθητευόμενοι να μην απασχολούνται σε εντελώς άσχετα με την ειδικότητά τους αντικείμενα, πρακτική την οποία δυστυχώς έχουμε συναντήσει (π.χ. Πληροφορικοί ως δακτυλογράφοι ή Νοσηλευτές στην ... καθαριότητα του χώρου!)

Θεωρούμε ότι -ειδικά σήμερα- η αξιοποίηση μιας πλατφόρμας ηλεκτρονικής μάθησης θα διευκόλυνε τόσο τη διδασκαλία κατά τη μαθητεία όσο και την εξέταση του θεωρητικού μέρους πιστοποίησης που διεξάγεται από τον Ε.Ο.Π.Π.Ε.Π. Θα πρέπει άμεσα να οδηγηθούμε σε κατασκευή μαθημάτων μέσω πλατφόρμας VOOOC's (Vocational Online Open Courses) για όλες τις ειδικότητες και όχι μόνο για αυτές της Πληροφορικής.

Οι ερωτήσεις πιστοποίησης θα πρέπει να είναι κοινές με τις ερωτήσεις πιστοποίησης που διεξάγονται από τον Ε.Ο.Π.Π.Ε.Π. για τους σπουδαστές των Ι.Ε.Κ. αφού τελικά και οι δύο κατηγορίες υποψηφίων οδηγούν στο επίπεδο 5 NQF/EQF.

Παρατηρήθηκε πως το επίπεδο δυσκολίας των ερωτήσεων πιστοποίησης Μαθητείας των αποφοίτων ΕΠΑΛ είναι σαφώς μικρότερο σε σχέση με το αντίστοιχο των αποφοίτων Ι.Ε.Κ. πράγμα αντισυμβατικό αφού -όπως προαναφέραμε- και οι δυο κατηγορίες καταλήγουν σε κοινό επίπεδο προσόντων (επίπεδο 5 NQF/EQF).

Τέλος, ως επιστημονική Ένωση Πληροφορικών, βρίσκουμε πως το επίπεδο δυσκολίας στα μαθήματα πληροφορικής των ΕΠΑΛ υπολείπεται σημαντικά εκείνου που αποκτούν οι σπουδαστές των Ι.Ε.Κ. στις αντίστοιχες ειδικότητες, οπότε καλό θα ήταν να αναβαθμιστεί άμεσα και να γίνει όμοιο με αυτό των Ι.Ε.Κ. Ενδεικτικά προτείνουμε μαθήματα όπως σύγχρονων περιβαλλόντων προγραμματισμού βασισμένων σε γλώσσες όπως Java ή C++ αλλά και προγραμματισμός με χρήση Arduino / Raspberry Pi, όπως επίσης και δημιουργία λογισμικού τόσο σε Λειτουργικά Συστήματα κινητών τηλεφώνων (Android , iOS), όσο και σε συσκευές IoT (embedded systems/bare metal programming) κλπ.

Παραμένουμε στη διάθεση σας για να συζητήσουμε και να αναπτύξουμε από κοντά τις θέσεις μας,

Με εκτίμηση

Το Δ.Σ. της Ε.Π.Ε.

Με τιμή,

[Το ΔΣ της Ένωσης Πληροφορικών Ελλάδας \(ΕΠΕ\)](#)

<u>Ο Πρόεδρος</u>	<u>Ο Αντιπρόεδρος</u>	<u>Ο Γενικός Γραμματέας</u>	<u>Ο Ειδικός Γραμματέας</u>	<u>Η Ταμίας</u>
<u>Δημήτρης Κυριακός</u>	<u>Γιάννης Κιομουρτζής</u>	<u>Χάρης Γεωργίου</u>	<u>Φώτης Αλεξιάκος</u>	<u>Λένα Καπετανάκη</u>
<u>proedros@epe.org.gr</u>	<u>antiproedros@epe.org.gr</u>	<u>gen_grammateas@epe.org.gr</u>	<u>eid_grammateas@epe.org.gr</u>	<u>tamias@epe.org.gr</u>

[Ένωση Πληροφορικών Ελλάδας, Τ.Θ. 13801, Τ.Κ. 10310, Αθήνα](#)
[Email: info@epe.org.gr](mailto:info@epe.org.gr) – [Τηλέφωνο/Fax: 211-7907675](tel:211-7907675)

Βιβλιογραφικές παραπομπές:

- Αλιφέρης, Π. (2018). *Τα Δημόσια Ινστιτούτα Επαγγελματικής Κατάρτισης στην Ελλάδα την περίοδο 2010-2017: Μελέτη Ικανοποίησης εκπαιδευτικών αναγκών και προοπτικής προώθησης στην αγορά εργασίας*. Διπλωματική Εργασία, Επιβλ. Αρμάος Ρ. Πάτρα: Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο.
- Adelman, C., Kemmis, S. & Jenkins D. (1980) "Rethinking case study: notes from the second Cambridge Conference" ΣτοΗ. Simons (επιμ.) *Towards a Science of the Singular*. University of East Anglia: Centre for applied Research in Education, 45-61.
- Βεργίδης, Δ. (2003). Σχεδιασμός προγραμμάτων Εκπαίδευσης Ενηλίκων για ευάλωτες κοινωνικές ομάδες. Επιμ. Δ. Βεργίδη, *Εκπαίδευση Ενηλίκων. Συμβολή στην εξειδίκευση στελεχών Εκπαιδευτών*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Βεργίδης, Δ. & Καραλής, Θ. (2004). Τυπολογίες και Στρατηγικές στην Εκπαίδευση Ενηλίκων. *Εκπαίδευση Ενηλίκων Vol. 2*, pp: 11-16.
- Bamforth, S.E., Lilley, D., Lowery, C. & Crawford A. (2010). *Credit bearing work-based learning: learning from other's practice*. Engineering Education 2010: Inspiring the next generation of engineers, Aston University, EE2010 Conference Proceedings. Loughborough: Higher Education Academy Engineering Subject Centre, Loughborough University. Ανακτήθηκεστις 19/02/1981 από: https://dspace.lboro.ac.uk/dspace-jspui/bitstream/2134/9428/2/36_GP_Bamforth.pdf
- Baker, S., Peach, N. & Cathcart, M. (2017). Work-based learning: A learning strategy in support of the Australian Qualifications Framework, *Journal of Work-Applied Management*, Vol. 9, Issue: 1, pp.70-82, <https://doi.org/10.1108/JWAM-04-2017-0008>
- Barrow, R. and Milburn, G. (1990). A critical dictionary of educational concepts: an appraisal of selected ideas and issues in educational theory and practice. Michigan: Harvester Wheatsheaf
- Bates, A.W. (2015). *Teaching in Digital Age*. Vancouver BC: TONY BATES ASSOCIATES LTD (E-book. Ανακτήθηκεστις 19/02/1981 από: <https://opentextbc.ca/teachinginadigitalage/>)
- Bates, L. (2005). *Building a bridge between university and employment: Work-integrated learning*. Queensland Parliamentary Library. ISBN 1 921056 06 1 Ανακτήθηκεστις 19/02/2019 από: <https://www.parliament.qld.gov.au/documents/explore/researchpublications/researchbriefs/2005/200508.pdf>
- Berger, S. and Pilz, M. (2009). Benefits of VET. In Hippach-Schneider, U. and Toth, B. (eds), *Germany VET Research Report 2009*. Bonn: BIBB (Bundesinstitut für Berufsbildung).

- Brennan, L. (2009). *Integrating work-based learning into higher education: A guide to good practice*. Bolton: University Vocational Awards Council.
- Brookfield, S. D. (1986). *Understanding and Facilitating Adult Learning*. San Francisco :Jossey-Bass.
- ΓΓΔΒΜΝΓ. (2018). *Δια βίου μάθηση στην Ελλάδα: Προτάσεις για θεσμικές και λειτουργικές παρεμβάσεις. Ευρωπαϊκή Ατζέντα για την Εκπαίδευση Ενηλίκων στην Ελλάδα*. Αθήνα: Υπουργείο Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων.
- CEDEFOP (2008). *Στην τελική ευθεία: Από την Κοπεγχάγη στο Μπορντό*. Λουξεμβούργο: Υπηρεσία εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης. (Ανακτήθηκε στις 29/01/2019 από: http://www.cedefop.europa.eu/files/8027_el.pdf).
- CEDEFOP (2014). *Επαγγελματική Εκπαίδευση και κατάρτιση στην Ελλάδα*. Λουξεμβούργο: Υπηρεσία εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης.
- CEIA (2015). *Internship Definition*. Σικάγο. (Ανακτήθηκε στις 31/12/2018 από: <http://www.ceiainc.org/wp-content/uploads/2015/09/October-2015-CEIA-Internship-Definition.pdf>).
- Clouder, L. (2009). "Being responsible": students' perspectives on trust, risk and work-based learning. *Teaching in Higher Education* Vol 14 No 3 pp:289-301.
- Colley, H., Hodkinson, P. and Malcolm, J. (2002). *Non-formal learning: Mapping the conceptual terrain, A Consultation Report*. Leeds: University of Leeds Lifelong Learning Institute.
- Dearden, R. (1984). Education and Training. *Westminster Studies in Education*, 7(1), pp. 57-66.
- Durrant, A. Rhodes, G. and Young, D. (2011). *Getting started with university-level work-based learning*. Farington: Libri
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2017). *Σύσταση του Συμβουλίου σχετικά με ένα ευρωπαϊκό πλαίσιο για ποιοτικά και αποτελεσματικά προγράμματα μαθητείας*. Ανακτήθηκε στις 05/10/2019 από: <http://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/1/2017/EL/COM-2017-563-F1-EL-MAIN-PART-1.PDF>
- Ευρωπαϊκή Ένωση (2018). *Η Ευρωπαϊκή Εβδομάδα Επαγγελματικών Δεξιοτήτων 2018 βοηθά εκατομμύρια ανθρώπους να ανακαλύψουν τα οφέλη της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης*. Βρυξέλλες. Ανακτήθηκε στις 19/02/2019 από: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-18-6305_el.pdf
- Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. (2017). Skills development and employment: Apprenticeships, internships and volunteering. Ανακτήθηκε στις 20/02/2019 από: [http://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document.html?reference=IPOL_STU\(2017\)602056](http://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document.html?reference=IPOL_STU(2017)602056)
- Eisner, W. E. (1991). *The enlightened eye, qualitative inquiry and the enhancement of educational practice*. New York: Macmillan.
- European Commission. (2013). *Apprenticeship and Traineeship Schemes in EU27: Key Success Factors A Guidebook for Policy Planners and Practitioners*. Ανακτήθηκε στις 31/12/2018 από: EU27: https://www.bibb.de/dokumente/pdf/Guidebook_Apprenticeship_Schemes_EU27.pdf
- European Union, (2015). *Riga Conclusions: Declaration of the Ministers in charge of vocational education and training – of EU Member States, Candidate Countries, European Economic Area Countries*. Latvia: Latvia Presidency of the Council of the European Union, Ministry of Education and Science Republic of Latvia, European Commission. (Ανακτήθηκε στις 29/01/2019 από: http://www.izm.gov.lv/images/RigaConclusions_2015.pdf)
- European Union, (2018). *The European Qualifications Framework: supporting, learning, work and cross-border mobility*. Luxembourg: Publications Office of the European Union.
- European Trade Union. (2015). *A European Quality Framework for Apprenticeships. A European Trade Union Proposal*. Brussels: Confederation Syndicat European Trade Union & Unionlearn.
- European Training Foundation, (2013). *Work-Based Learning: Benefits and obstacles*. Torino: European Training Foundation, Communication Department. (Ανακτήθηκε στις 30/01/2019 από: https://www.etf.europa.eu/sites/default/files/m/576199725ED683BBC1257BE8005DCF99_Work-based%20learning_Literature%20review.pdf)
- Hughes, C. (2001). Developing conceptual literacy in lifelong learning research: A case of responsibility? *British Educational Research Journal* Vol 27, No 5, pp:60-114.
- Κάραλής, Θ. (2005). *Σχεδιασμός, διοίκηση, αξιολόγηση προγραμμάτων Εκπαίδευσης Ενηλίκων, τόμος Β*. Πάτρα: Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο.
- Καραλής Θ. (2018). *Η συμμετοχή ενηλίκων στη διά βίου μάθηση στην Ελλάδα. Εμπόδια και κίνητρα συμμετοχής (2011-2016)*. Αθήνα: ΙΝΕ ΓΣΕΕ & ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ
- Κοινή Υπουργική Απόφαση Αρ. 26385 (2017). *Πλαίσιο Ποιότητας Μαθητείας*. Αθήνα: Φύλλο Εφημερίδας Κυβερνήσεως 491/Β/20-2-2017

- Lester, S., & Costley, C. (2010). Work-based learning at higher education level: value, practice and critique. *Studies in Higher Education* Vol 35 No 5 pp:561-575.
- Poortman, C., Illeris, K. and Nieuwenhuis, L. (2011). Apprenticeship: From learning theory to practice. *Journal of Vocational Education and Training – Special issue on apprenticeship as an evolving model of learning*, Vol. 63, No 3. London: Routledge.
- Pylväs, L., Nokelainen, P. & Rintala, H. (2018). Finnish Apprenticeship Training Stakeholders' Perceptions of Vocational Expertise and Experiences of Workplace Learning and Guidance. *Vocations and Learning*, Vol. 11, Issue 2, pp:223-224. (Ανακτήθηκε στις 30/1/2019 από <https://doi.org/10.1007/s12186-017-9189-4>).
- Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης. (2015). *Ειδική έκθεση αριθ. 3/2015 του Ευρωπαϊκού Ελεγκτικού Συνεδρίου – Πρόγραμμα της ΕΕ «Εγγυήσεις για τη νεολαία»: τα πρώτα βήματα έγιναν, ωστόσο διαφαίνονται κίνδυνοι στο επίπεδο της υλοποίησης–Έγκριση*. Βρυξέλλες.
- Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης. (2018). Ποιοτικά και αποτελεσματικά προγράμματα μαθητείας: νέο ευρωπαϊκό πλαίσιο από το Συμβούλιο. Βρυξέλλες. Ανακτήθηκε στις 19/02/2019 από: <https://www.consilium.europa.eu/el/press/press-releases/2018/03/15/quality-and-effective-apprenticeships-council-adopts-european-framework/pdf>
- Sondergaard, L., Murthi, M., Abu-Ghaida, D., Bodewig, C. & Rutkowski, J. (2012). *Skills, not just diplomas: Managing education for results in Eastern Europe and Central Asia*. WashingtonDC: **TheWorldBank**.
- Stephenson, J. & Saxton, J. (2005). Using the Internet to gain personalized degrees from learning through work: Some experience from Ufi. *Industry and Higher Education*, Vol. 19, No. 3, pp:249–258.
- Υπουργείο Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων, (2016). *Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο για την Αναβάθμιση της Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης και της Μαθητείας*.